

CÁNH ĐỒNG MẪU LỚN

Nâng cao giá trị gia tăng và phát triển bền vững

Ngày 18/7/2012, tại Hà Nội, Tạp chí Kinh tế và Dự báo (Bộ Kế hoạch và Đầu tư) phối hợp với Cục Trồng trọt (Bộ Nông nghiệp và Phát triển nông thôn) tổ chức Hội nghị “Cánh đồng mẫu lớn”. Hội nghị nằm trong chuỗi các sự kiện của Chương trình “Cánh đồng vàng”¹ nhằm đẩy mạnh tuyên truyền và làm rõ thêm một số vấn đề lý luận và thực tiễn về mô hình Cánh đồng mẫu lớn.

Tham dự và chủ trì Hội nghị có ông Đào Quang Thu, Thứ trưởng Bộ Kế hoạch và Đầu tư; bà Hồ Thị Kim Thoa, Thứ trưởng Bộ Công Thương; ông Lê Huy Ngọ, Nguyên Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn, GS.Võ Tòng Xuân, chuyên gia cao cấp về nông nghiệp... cùng hơn 300 đại biểu là cán bộ lãnh đạo, quản lý thuộc các ban, ngành Trung ương và hơn 100 đại biểu đại diện cho các hộ nông dân, hợp tác xã triển khai mô hình Cánh đồng mẫu lớn trên cả nước đã được Ban tổ chức lựa chọn.

Hội nghị nhận được trên 16 bản tham luận của các chuyên gia, có 14 báo cáo tham luận đã được trình bày tại hội trường và rất nhiều câu hỏi xung quanh mô hình Cánh đồng mẫu lớn.

Phát biểu khai mạc hội nghị ông Đào Quang Thu, Thứ trưởng Bộ Kế hoạch và Đầu tư cho rằng, đây là dịp để các nhà nông, nhà khoa học và các nhà hoạch định chính sách cùng nhau trao đổi, chia sẻ những kinh nghiệm tốt, những vấn đề còn đặt ra cần tiếp tục giải quyết. Từ đó triển khai các hoạt động tuyên truyền, biểu dương các tấm gương bà con nông dân, các hợp tác xã đã có đóng góp quan trọng từ sáng kiến đến thực tiễn triển khai mô hình Cánh đồng mẫu lớn trên cả nước. Thứ trưởng nhấn mạnh trong suốt quá

trình đổi mới toàn diện đất nước, nông nghiệp, nông thôn chính là nơi đã sinh ra nhiều sáng kiến mang tính đột phá, từ khoán hộ ở Vĩnh phúc, Khoán 100, Khoán 10, dồn điền – đổi thửa..., Cánh đồng mẫu lớn... là những khái niệm gắn liền với những cách làm sáng tạo, đã làm cho nông nghiệp, nông dân, nông thôn nước ta có nhiều khởi sắc. Mô hình “Cánh đồng mẫu lớn” là cụ thể hóa chủ trương xây dựng vùng sản xuất hàng hóa tập trung gắn với chế biến, tiêu thụ sản phẩm thông qua hợp đồng tại Quyết định số 80/2002/QĐ-TTg, ngày 24/6/2002 và Chỉ thị số 24/2003/CT-TTg về xây dựng vùng nguyên liệu gắn với tiêu thụ và chế biến. Xây dựng “Cánh đồng mẫu lớn” cũng là một giải pháp lâu dài góp phần tái cơ cấu ngành nông nghiệp, nâng cao giá trị gia tăng và phát triển bền vững được nêu trong Nghị quyết số 21/2011/QH13, ngày 26/11/2011 của Quốc hội.

Những vấn đề lý luận về Cánh đồng mẫu lớn

Theo TS. Vũ Trọng Bình, Phó Viện trưởng, Viện Chính sách và Chiến lược Phát triển Nông nghiệp Nông thôn, Cánh đồng mẫu lớn theo nghĩa đen là cánh đồng làm mẫu, làm thử, có diện tích lớn. Theo nghĩa bóng là bảo đảm số diện tích phải đủ lớn (ý nói lượng

hàng hóa làm ra đủ quy mô; có tính đồng nhất về sản phẩm, tiêu chuẩn chất lượng; có tổ chức chặt chẽ về cung ứng đầu vào và đầu ra. TS. Bình cho rằng kinh nghiệm xây dựng Cánh đồng mẫu lớn nên được nhìn nhận và tổng kết dưới hai góc độ chính là xây dựng liên kết ngang, tổ chức nông dân hành động tập thể; quy hoạch, sản xuất, bán sản phẩm... và xây dựng liên kết dọc theo chuỗi giá trị trên cơ sở những doanh nghiệp hoặc tổ chức nông dân đủ khả năng tiếp cận thị trường đầu cuối, liên kết chặt chẽ với các doanh nghiệp khác trong toàn chuỗi giá trị đến tận người tiêu dùng, dưới thương hiệu ổn định và tin cậy.

Nguyên Bộ trưởng Bộ Nông nghiệp và Phát triển Nông thôn, ông Lê Huy Ngọ cho rằng, Hội thảo đã góp phần tháo gỡ những băn khoăn, bức xúc của người nông dân Việt Nam đang đổ mồ hôi để đảm bảo an ninh lương thực cho đất nước với hơn 85 triệu dân. Cánh đồng mẫu lớn được cơ giới hoá, cung ứng vật tư đúng, ruộng được giao cho bà con và họ tự quyết định. Người nông dân và doanh nghiệp cùng một mục tiêu, cùng một việc làm. Ông Ngọ nhấn mạnh, cần có cơ chế thoả thuận giữa nông dân và doanh nghiệp, mong bà con xây dựng các hình thức hợp tác kiểu mới, cùng nhau xây dựng và làm chủ Cánh đồng mẫu lớn này.

(1)- Xem thêm: <http://www.kinhtevadubao.vn>

Kết quả đã đạt được

Thứ trưởng Bộ Công Thương Hồ Thị Kim Thoa cho biết, mô hình Cánh đồng mẫu lớn đưa vào thí điểm tại 7 tỉnh đã tăng lợi nhuận, năng suất, hiệu quả cao, nâng giá trị gia tăng, góp phần bảo đảm an sinh xã hội, vì vậy mô hình cần tiếp tục được nhân rộng. Thứ trưởng nhấn mạnh mô hình Cánh đồng mẫu lớn là cơ hội để Việt Nam xây dựng thương hiệu lúa, gạo Việt Nam cũng như các sản phẩm nông nghiệp khác trong thời gian tới.

TS. Nguyễn Trí Ngọc, Cục trưởng Cục Trồng trọt đã viện dẫn nhiều số liệu thống kê để minh chứng cho những kết quả đã đạt được trong quá trình thí điểm xây dựng mô hình Cánh đồng mẫu lớn. Trước hết là đối với người trồng lúa, nông dân biết cách quản lý dịch hại hiệu quả, không sử dụng thuốc bảo vệ thực vật bừa bãi... Mô hình Cánh đồng mẫu lớn xuất phát từ rất nhiều điểm trình diễn với nhiều hình thức, nội dung đa dạng, phong phú. Vụ Hè Thu năm 2011 tỉnh Đồng Tháp đã đạt năng suất 6 tấn/ha, Long An đạt năng suất 7 tấn/ha, đặc biệt tỉnh Trà Vinh là 7,23 tấn/ha.

Ông Đoàn Ngọc Phả, Phó Giám đốc Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn An Giang cho rằng, mô hình Cánh đồng mẫu lớn ở xã Vĩnh Hanh, huyện Châu Thành là ví dụ điển hình, mô hình liên kết sản xuất - tiêu thụ theo hợp đồng với Công ty Bảo vệ thực vật An Giang, ruộng nông dân liên kề nhau, hệ thống kênh mương thủy lợi giao thông nội đồng tương đối hoàn chỉnh. Kết quả là nông dân trong mô hình có chi phí sản xuất 18.227.000 đ/ha, giảm 722.000 đ/ha, năng suất đạt 6,1 tấn/ha cao hơn 0,4 tấn so với nông dân ngoài mô hình.

Những vấn đề đang đặt ra

Theo GS. Võ Tòng Xuân chuyên gia cao cấp về nông nghiệp cho rằng, gần đây mô hình Cánh đồng mẫu lớn đã được nhiều nơi nhắc đến như là giải pháp ưu việt, nhưng thực tế mô hình này chưa đáp ứng

mọi yêu cầu mà nông dân mong muốn, nhất là yêu cầu tiêu thụ đầu ra. Chúng ta cần có giải pháp thực tế hơn. Ông nêu đề xuất mở lối ra cho nông dân, đó là Nhà nước cần sớm tổ chức lại hệ thống sản xuất lúa gạo theo mô hình công ty cổ phần nông nghiệp. Nói cách khác, gấn các "Cánh đồng mẫu lớn" với mô hình công ty đảm bảo đầu ra cho sản phẩm. Vai trò nhạc trưởng trong thành lập các công ty cổ phần này chính là đại diện của Sở Nông nghiệp và Phát triển nông thôn các tỉnh. Cần tạo mối liên kết chặt chẽ hơn nữa giữa quy hoạch vùng sản xuất với hoạt động của các tổ chức, như: Liên minh hợp tác xã, Hội Nông dân, nhất là trong việc vận động, giác ngộ và tập hợp nông dân tham gia. Đặc biệt, các xã viên được quyền mua cổ phiếu của các công ty cổ phần bằng lúa thay vì mua bằng tiền mặt. Đến cuối niên vụ, công ty cổ phần sẽ chia lãi cho nông dân. Nhờ đó, nông dân luôn được lãi, hoàn toàn khác với việc "mua đứt - bán đoạn" với thương lái như hiện nay.

TS. Nguyễn Trí Ngọc cho rằng hiện nay vẫn còn một số hạn chế trong việc triển khai mô hình Cánh đồng mẫu lớn. Phần lớn các hộ nông dân có diện tích trồng lúa nhỏ, đặc biệt là các tỉnh phía Bắc, diện tích manh mún, sản xuất theo hướng tự cung, tự cấp. Bên cạnh đó, các doanh nghiệp chưa mạnh dạn đầu tư, thu mua, chế biến, tiêu thụ lúa gạo, ảnh hưởng đến chuỗi giá trị hàng hóa của hệ thống sản xuất lúa gạo. Ngoài ra, hiện nay vẫn thiếu khâu cung cấp thông tin thị trường cho nông dân và chưa có cơ chế chính sách cụ thể cho việc xây dựng Cánh đồng mẫu lớn.

Gợi ý một số hướng giải quyết

Ông Tăng Minh Lộc, Cục trưởng Cục Kinh tế hợp tác và Phát triển nông thôn, đưa ra một số giải pháp để phát triển nhanh và hiệu quả hơn về Cánh đồng mẫu lớn. Đó là cần có cách nhìn về Cánh đồng mẫu lớn theo đúng bản chất của nó. Để phát triển bền vững, các tổ chức như hợp tác xã, tổ hợp

tác cần làm cầu nối giữa nông dân với doanh nghiệp và nhà khoa học. Đồng thời, Nhà nước cần có một số chính sách hỗ trợ các bên tham gia mô hình Cánh đồng mẫu lớn và cần nâng cao nhận thức về mọi mặt cho người nông dân, nhất là trong việc chuyển giao tiến bộ khoa học, công nghệ, năng lực quản lý sản xuất.

TS. Vũ Trọng Bình cho rằng, muốn làm Cánh đồng mẫu lớn phải làm quy hoạch nông nghiệp ổn định lâu dài 50 - 100 năm. Phải có cơ chế rõ ràng để quản lý về đất đai, phải làm hết sức minh bạch, tách bạch đất nông nghiệp với đất đô thị, từ đó kéo đầu tư vào nông nghiệp. Phải quy hoạch cả nhà máy chế biến; đầu tư khoa học, công nghệ và hạ tầng; quy hoạch phải đồng bộ để tạo lợi thế so sánh thực sự. Bên cạnh đó, phải xác định những thương hiệu nông sản chính để Nhà nước hỗ trợ, kéo nền nông nghiệp của Việt Nam đi lên.

Nhiều phát biểu của các nhà doanh nghiệp, chủ yếu là những doanh nghiệp cung ứng đầu vào, đầu ra cho mô hình Cánh đồng mẫu lớn, đã chia sẻ các kinh nghiệm thực tế về liên kết bốn nhà, hỗ trợ - hợp tác với nông dân. Các tham luận đã thẳng thắn chỉ ra nhiều ưu điểm cần phát huy và khuyết điểm cần sớm khắc phục trong việc hoàn thiện mô hình này trong những năm tới.

Trong phát biểu của mình, Ông Lê Huy Ngọ đã kết hợp cả những suy nghĩ trăn trở của mình, vừa kết hợp trả lời những câu hỏi đặt ra từ các đại biểu tham dự, đồng thời đã chốt lại những kết quả chính của Hội nghị. Theo ông, việc thực hiện thành công mô hình "Cánh đồng mẫu lớn" cũng sẽ góp phần thực hiện tốt nhiệm vụ tái cơ cấu đầu tư cho nông nghiệp, do vậy các cấp, các ngành cần tập trung chỉ đạo nhằm mở rộng mô hình Cánh đồng mẫu lớn. Trong thời gian có hạn của hội thảo, các nhà hoạch định chính sách, các nhà khoa học, các nhà doanh nghiệp, nhà nông đã cung cấp thêm nhiều thông tin bổ ích nhằm làm rõ hơn những vấn đề Cánh đồng mẫu lớn. ■

THANH HÀ (tổng hợp)